

Sto let od objevu Slámovy sluje ve Štramberském krasu

Jan Lenart¹, Vít Rozsypal², Dušan Kleberc³, Luboš Trtílek⁴

¹ Česká speleologická společnost ZO 7-01 Orcus, jan.lenart@osu.cz

² Česká speleologická společnost ZO 7-07 Ostrava

³ Česká speleologická společnost, individuální člen

⁴ Česká speleologická společnost ZO 6-21 Myotis

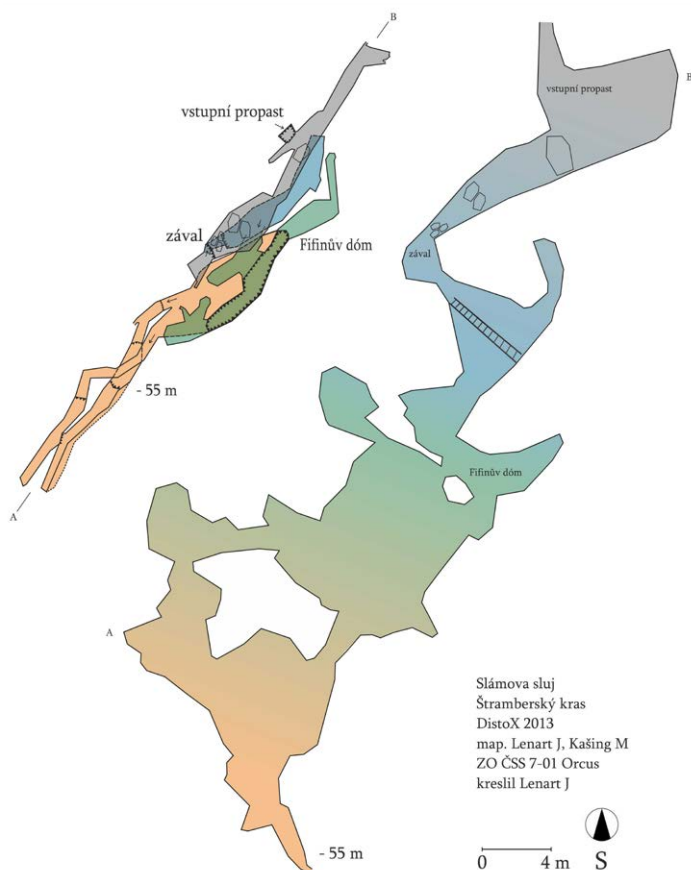
Odkrytí jeskyně při stavbě chaty

Dvacátého listopadu 1924 odkryli dělníci na temeni Zámeckého vrchu ve Štramberku při zarovnávání terénu pro stavbu Rašiny chaty (dnes Hrstkova chata, kulturní památka) díru. „Jeskyně objevená vyúsťuje na volném prostranství před Trúbou, na němž druhdy stály hlavní obytné budovy, štěrbinovitým komínem, asi 1 m širokým a 12 m hlubokým (...) jeskyně vyúsťuje úzkým kulatým kráterem do neznámé dosud hlubiny, na jejímž dně ozval se dunivě kámen s vrchu vržený teprve po 9 vteřinách“ (Hrstka 1925). Tak poznali již první průzkumníci, že mají co dočinění s poměrně hlubokou propastí (obr. 1). Hrstka dále tvrdí, že naházením kamení do propasti se zakalil pramen na úpatí vrchu. To je záhadná informace, neboť v současnosti v jeskyni žádná voda vidět ani slyšet není.

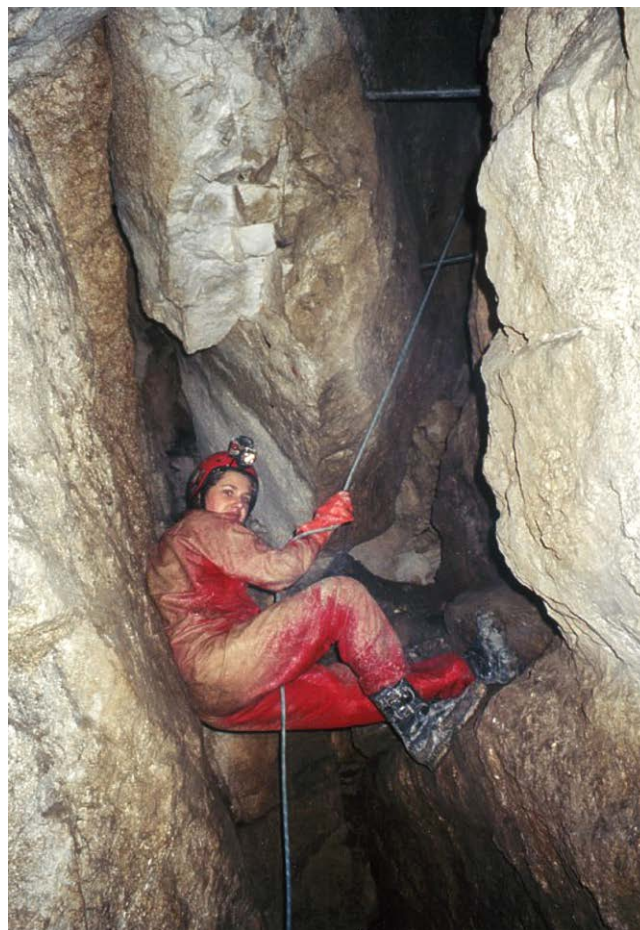
Objevitelé se domnívali, že jeskyně musela být známá již budovatelům hradu nejpozději ve 14. století, neboť historické klenby obytné budovy hradu byly postaveny nad místem vstupu do jeskyně. „Jeskyni tuto nazvali jsme Slámovou slují, proto že Slezský povídkář a národní buditel Dr. František Sláma první o ní ve svých povídkách zmínku učinil.“

Hrstka zde naráží na fakt, že František Sláma v několika svých dřívějších textech zmiňuje podzemní prostory na hradě Štramberku spíše jako lidovou pověru než ověřený fakt. V prvorepublikové euforii doplňují dále, že si tento slezský buditel, tedy podporovatel českého národního citění ve Slezsku, zaslouží, aby se na Štramberku objevilo jeho jméno.

Kým tedy František Sláma byl? Narodil se v roce 1850 v Chotěboři. Vystudoval právo na budapeštské a záhřebské univerzitě, posléze působil jako soudce. Při soudcovském pobytu v Těšíně poznával Slezsko a jeho historii a brzy se stal aktivním v českém spolkovém životě ve Slezsku. V Opavě založil nakladatelství, psal populárně naučné publikace i lidovou četbu, povídky nebo články do novin. Ve volbách roku 1891 byl zvolen poslancem Říšské rady za mladočechy. Ve vídeňském parlamentu, kde byl brán za výborného rétora, setrval až do roku 1911. Věnoval se zejména národnostní problematice v oblasti školství. Patřil mezi zakladatele Moravskoslezské banky. Za první světové války byl v roce 1915 odsouzen za velezradu na 5 let, ovšem po roce byl propuštěn. V roce 1917 umírá v Brně.

Obr. 1 Mapa jeskyně Slámová sluj.
Fig. 1 A map of the Slámová sluj Cave.

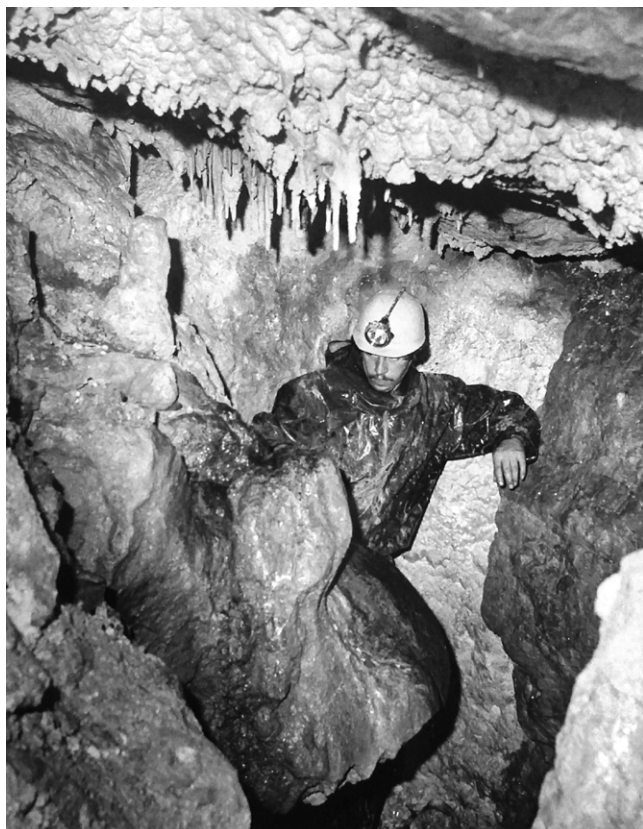

Obr. 2 Pod vstupní vertikálou (foto J. Antonín, 2001).
Fig. 2 Below the entrance crevice (photo by J. Antonín, 2001).

Když došlo k objevu horního patra jeskyně se vstupní propastí až po zával (obr. 2), Hrstka (1925) rovnou publikoval mapu dosud objevených partií včetně podélného profilu a vyjádřil přesvědčení, že se jeskyně bude dále zkoumat za účelem zpřístupnění obecnstvu. Později ale Prosová (1952) nenašla o zpřístupňovacích pracích žádnou zmínku.

Skutil (1951) publikoval po třiceti letech vzpomínky spoluobjevitele jeskyně – učitele Cyrila Hikla. Ten spolu s Hrstkou vystřelil do vstupní propasti světlici a následně do ní spustili Josefa Žerdíka, který stanul na velkém zaklíněném balvanu nade dnem (stále se zde nachází), obklopen prý množstvím dřevěných uhlíků. Jelikož podlaha duněla, prorazili ji a dírou spustili dvacetimetrový lanový ocelový žebřík, po kterém Hikl slezl. Žebřík ale nestačil. Za Hiklem slezl Hrstka a oba si nechali shora spustit druhý dvacetimetrový žebřík, který připevnili na první, a lezli dále. První objevitelé tehdy jistě dosáhli Fifinova dómu (obr. 3), odkud popisují „bílé stalaktity“. Oba lezli ještě níže pomocí spuštěného žebříku. Hikl uvádí, že jej tam museli zanechat. Skutil pak upozorňuje, že na rozdíl od známějších štramberských jeskyní (např. Šipka), Slámová sluj upadla v zapomnění (Skutil 1951).

Obr. 3 Jiří Hradil (Fifin) ve Fifinově dómu (foto V. Rozsypal, 1. pol. 80. let).
Fig. 3 Jiří Hradil (Fifin) in the Fifin Dome (photo by V. Rozsypal, first half of the 1980s).

Dosud nejucelenější práci o Štramberském krasu, včetně vlastních půdorysných řezů a příčných a podélných profilů Slámovy sluje, publikovala Prosová (1952), byť autorka přiznává, že délky v příčných řezech většinou kvůli nebezpečí řízení kamení odhadovala. Prosová přinesla podrobný popis jeskyně včetně krápníkové výzdoby, určila hloubku propasti velmi přesně na 52 metrů a odhadla také genezi jeskyně, která měla vzniknout „rozšířením pukliny“ (možná však myslela rozšířením pukliny krasovněním). Její fotodokumentace

krápníků, které musela zachytit nad volnou propastí teprve v začátcích okamžité fotografie, lze zařadit mezi cenné doklady její doby.

Obr. 4 Jiří Štrajt (uprostřed) (foto V. Rozsypal, 1. pol. 80. let).
Fig. 4 Jiří Štrajt (centre) (photo by V. Rozsypal, first half of the 1980s).

Éra ZO ČSS 7-07 Ostrava

V letech 1979 až 2015 působila ve Štrambersku ZO ČSS 7-07 Ostrava. Její členové absolvovali desítky sestupů do Slámovy sluje (obr. 4). „Kladem trůby je, že hospoda je hned u ní a rovnou pod hospodou je jeskyně“ (Rozsypal 1979–1983).

Obr. 5 Žebřík ve střední části jeskyně (foto J. Lenart, 2012).
Fig. 5 A ladder in the middle part of the cave (photo by J. Lenart, 2012).

Jeskyňáři provedli nejprve opakované mapování propasti, neboť neměli k dispozici žádné konkrétní informace z dřívějších návštěv jeskyně. Podařilo se jim o několik centimetrů rozšířit puklinu pod vstupem do jeskyně, nainstalovali pod ni dodnes fungující stupačku usnadňující výstup (obr. 2) a posléze nainstalovali níže v propasti dodnes sloužící žebřík (obr. 5; viz kapitola Meziklubová spolupráce).

„Odpoledne se vypravujeme do Slámovy sluje. Bylo to kapánek dramatické, protože náš host Petr se ve vstupní škvíře ucpal a na chvíli i zpanikařil, a tak dolů slezli jen Víta, Filka a Dáša a i ty jsme museli tahat. Takže bylo rozhodnuto, že příště s sebou bereme sbíječku a vstup trochu rozšíříme“ (Rozsypal 1979–1983).

Později skupina rozjela projekt na sledování mikroklimatických poměrů v jeskyni. Při opakovaných sestupech se v roce 1983 podařilo vynést z jeskyně zbytky zrezivělých ocelových lan, zřejmě pozůstatky žebříků použitých Skulilem a Hiklem. Veškeré informace o činnosti členů ZO 7-07 Ostrava se nacházejí ve výročních zprávách uložených v archivu ČSS.

Obr. 6 Vstup do Slámovy sluje (foto P. Piskoř, 2007).

Fig. 6 The entrance to the Slámová sluj Cave (photo by P. Piskoř, 2007).

Obr. 7 Jeskyňáři ZO ČSS 7-07 před sklepem Hrstkovy chaty (foto J. Voška, 2007).

Fig. 7 Cavers of the CSS Caving Club 7-07 in front of the cellar of the Hrsta Hut (photo by J. Voška, 2007).

Sestupy členů ostravské organizace byly v roce 1983 přerušeny havárií kanalizačního systému restaurace v Hrstkově chatě. Ta fyzicky znemožnila další práce v jeskyni.

Přes složitost průlezů Slámovu sluj navštívila v roce 1997 pod vedením ostravského klubu skupina nevidomých. V roce 2006 byl Mlejnkem a Růžičkou (ZO ČSS 5-07 Antroherpon) v jeskyni objeven pavouk plachetnatka hlubinná (*Porrhomma profundum* M. Dahl, 1939). Jednalo se o první nález tohoto silně ohroženého výhradně jeskynního druhu v Česku (Česká arachnologická společnost 2023; Růžička 2007). Identifikováno bylo také pět druhů brouků (Mlejnek a kol. 2015).

Obr. 8 Sken vyobrazení Slámovy sluje na novoročence malíře Petra Sedlíka, 1982.

Fig. 8 A scan of a drawing of the Slámová sluj Cave on a New Year's card by painter Petr Sedlík, 1982.

V letech 2009–2014 měla Hrstkovu chatu pronajatu firma Valašské království. Prostory vstupní propasti byly osvětleny a sklep přes den otevřen, takže každý mohl do jeskyně nahlédnout skrz mříž. Firma plánovala adrenalinové zpřístupnění propasti s možným proražením výstupové stoly ze štramberského náměstí a vybavením jeskyně schodišti nebo ferratovým způsobem (Jalůvková a Gabzdyl 2011). Chata později připadla městu Štamberk a z plánu sešlo.

Kolem roku 2010 již ZO ČSS 7-07 své aktivity ve Štamberku postupně utlumovala (obr. 6, 7). Do období působení skupiny se datují také dvě vyobrazení Slámovy sluje na umělecky cenné novoročence malíře Petra Sedlíka z roku 1982 (obr. 8) a pozdějším logu skupiny z roku 2008 od Jiřího Antonína (obr. 9).

Obr. 9 Logo zaniklé ZO ČSS 7-07 Ostrava s vyobrazením Slámovy sluje od Jiřího Antonína, 2008.

Fig. 9 A logo of the dissolved CSS Club 7-07 Ostrava with an image of the Slámová sluj Cave by Jiří Antonín, 2008

Nové mapování

V roce 2012 a 2013 sestupují do jeskyně členové ZO ČSS 7-01 Orcus J. Lenart, V. Škarpich, M. Kašing. Členové výpravy potvrzují závěry Prosové (1952) a zjišťují, že jeskyně má typickou rozsedlinovou morfologii v celém svém průběhu (obr. 10, 11) a zkrasovělá je pouze sekundárně na

několika místech (více Lenart a Horáček 2020). Informace o náznaku jeskynní úrovně v hloubce 28 m (Zajíček 2021) jsou nepřesné (obr. 11). Podloží Zámeckého vrchu je tvořeno flyšovými souvrstvími, které svou plastičností způsobují gravitační destabilizaci nadložních vápencových bloků. V rozevřených rozsedlinách až druhotně místy vznikla sintrová výzdoba (obr. 12–15). Slámová sluj by se tedy z genetického hlediska neměla řadit mezi jeskyně krasové. Kromě fotografické dokumentace proběhlo nové mapování jeskyně systémem Disto X (obr. 1). Oproti dřívějším údajům – např. hloubka 65 m (Mlejnek a Ouhrabka 2012), či 60 m (Blahutová 2010), byla nově zaměřena hloubka 55 m, čímž se jeskyně zařadila mezi nejhlubší rozsedlinové propasti Česka na druhé místo za 57,5 m hlubokou a pouze 18 km vzdálenou Kněhyňskou jeskyní.

Meziklubová spolupráce

Nová etapa činnosti ve Slámově sluji začala v červnu roku 2020, kdy exkurzně navštívila lokalitu skupina jeskyňářů kolem ZO ČSS 6-21 Myotis. „Mluvíme o tom už několik let a konečně se nám to splní. Jedná se o exkurzi do jeskyně Slámová sluj. Tato jeskyně je poslední článkem řetězu, který nám schází k tomu, abychom mohli říct, že jsme byli ve všech větších jeskyních oblasti Beskyd. Jen jsme otevřeli poklop v betonové podlaze, tak se mi rozzářila očička. Hned jsem viděl ty klasické Beskydy. Jeskyně v Beskydech nejsou pro žádný sraby. Hned vstupní propast je úzká vertikální puklina bez chytů a čučí tam na přidržení nějaký lano. Já šedesátikilovej žebřík jsem proklouznul jak namydlenej blesek, ale bylo těsno. Urostlej chlap s širokým hrudníkem nemá šanci.“

Obr. 10 Vertikála pod Fifinovým dómem (foto J. Voška, 2007).
Fig. 10 A shaft below the Fifin Dome (photo by J. Voška, 2007).

Obr. 11 Fifinův dóm, domnělá jeskynní úroveň (foto J. Lenart, 2013).
Fig. 11 The Fifin Dome, a presumed cave level (photo by J. Lenart, 2013).

V době této exkurze byl již železný žebřík volně opřený v propasti značně prohnutý a jeho stabilita nejistá. Byly proto navrtány dvě kotvy a lezci se při pohybu na žebříku jistili.

„Z akčního hlediska to začne být zajímavé až v nejnižší pasáži. Dostaneme se do místa, kde stěny začnou být dosti rozchrástané a začne se to nechtutně zužovat. Zužovat tak, že nejste schopni otočit hlavou.“

Obr. 12 Nickamínek ve Fifinově dómu (foto J. Lenart, 2012).
Fig. 12 Moonmilk in the Fifin Dome. (photo by J. Lenart, 2012).

Obr. 13 Koblihovitě a keříčkovité sintry (foto J. Antonín).
Fig. 13 Doughnut-shaped and dendritic speleothems (photo by J. Antonín).

Obr. 14 Výzdoba Fifinova dómu (foto J. Antonín).
Fig. 14 Stalactites in the Fifin Dome (photo by J. Antonín).

Obr. 15 Znečištěný sintr (foto J. Voška).
Fig. 15 Polluted speleothems (photo by J. Voška).

Jeskyňě tuto skupinu natolik zaujala, že se rozhodla v příštím roce uspořádat pracovní akci. 14. 5. 2022 se na místě scházejí tři členové ZO ČŠS 6-21 Myotis a dva 6-08 Dagmar a k nim se připojuje individuální člen D. Kleberc a ředitelka Muzea Šipka ve Štrambersku T. Mikundová. Z jeskyňě byly vytaženy odpadky, stará výdřeva a kryty původního osvětlení. O rok později proběhla druhá pracovní akce, kdy se meziklubová skupina ještě rozšířila. Akce měla za cíl zajistit volně opřený žebřík a vyměnit starou výdřevu, která stále zadržuje zával pod vstupní propastí. Zatímco první dvojice částečně ve visu na laně zajišťovala žebřík kotvenými řetězy, zbytek skupiny transportoval propastí trámy a kramle k zajištění závalu.

„Práce šla vcelku dobře a po spotřebování všech trámů byla bezpečnost v jeskyni zajištěna. Ještě jsem trámy natřel ekologickým olejem, ať nám výdřeva nějakou dobu vydrží. Udělali jsme hodně práce při uklidu a zajištění bezpečného pohybu v jeskyni.“

Závěr

Dvacátého listopadu 2024 uplyne sto let od objevu Slámovy sluje (JESO: K3212611-J-00002). Jedná se o druhou nejhlubší rozsedinovou propast v Česku. Jeskyňě odolala snahám o zpřístupnění a představuje v současnosti důležitý doklad gravitačního rozpadu karpatských hřbetů, ale také cenný přírodní ekosystém. Při činnosti v jejím nitru se vystřídalo již několik generací jeskyňářů a dalších výzkumníků.

Summary: A centennial of the discovery of the Slámová sluj Cave in the Štrambersk Karst

On November 20th, 2024, one-hundred years will have passed since the discovery of the Slámová sluj Cave. It is the second deepest crevice-type cave in the Czech Republic with a depth of 55 metres. The cave has resisted attempts to be opened for tourists, now posing not only important evidence of gravitational collapse of Carpathian ridges, but also a valuable natural ecosystem. Several generations of cavers and other researchers worked inside the cave. The article summarizes the activities of the first discoverers and their followers as well as scientific research that was conducted in the Slámová sluj Cave.

On November 20th, 2024, it will be one hundred years since the discovery of the Slámová sluj Cave. It is the second deepest crevice-type cave in the Czech Republic with a depth of 55 metres. The cave has resisted attempts to open it for tourists and is now an important evidence of the gravitational collapse of the Carpathian ridges, but also a valuable natural ecosystem. Several generations of cavers and other researchers have worked inside the cave. The article summarizes the activities of the first discoverers and their followers as well as the scientific research that has been carried out in the Slámová sluj Cave.

Literatura:

- Blahutová M. (2010): Štrambersk: příroda a pravěk. – Město Štrambersk ve spolupráci s Muzeem Novojičinska: 1–179. Štrambersk.
Česká arachnologická společnost (2023): *Porrhomma profundum* M. Dahl, 1939 [plachetnatka hlubinná]. [online] Cit. 2023-10-22. Dostupné z: <https://www.arachnology.cz/druh/porrhomma-profundum-948.html> (QR kód 1)
Hrstka A. (1925): Slámová slouja. Objevená podzemní jeskynní chodba u Trůby štramberské. Časopis turistů, XXXVII, č. 3: 65–71.
Jalůvková I., Gabzdyl J. (2011): *Ve Štrambersku uvažují, jak propojit hrad s jeskyněmi. Byla by to rarita.* [online] Cit. 2023-10-22. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ostava/zpravy/ve-strambersku-uvazuji-jak-propojit-hrad-s-jeskynemi-byla-by-to-rarita.A110614_1602978_ostava-zpravy_jog (QR kód 2)
Lenart J., Horáček M. (2020): Complex landslides: discrepancy between varied partial movement mechanisms detected in crevice-type caves and by formal investigation. – *Bulletin of Engineering Geology and the Environment*, 80, 2: 979–992. Springer. <https://doi.org/10.1007/s10064-020-02033-0>
Mlejnek R., Hamet A., Růžicka J. (Eds., 2015): *Brouci (Coleoptera) v jeskyních a propastech České republiky.* – *Acta speleologica*, 6: 1–111. Příhonice.
Mlejnek R., Ouhrabka V. (2012): Jeskyňě v procesu vzniku – rozsedinové jeskyňě. – *Ochrana přírody*, 3/2012: 21–23.
Prosova M. (1952): Štramberský kras. – *Přírodovědecký sborník Ostravského kraje*, 12, 3–4: 417–446.
Rozsypal V. (1979–1983): *Kronika ZO ČŠS 7-07 Ostrava.* Osobní archiv Václava Rozsypala, Ostrava.
Růžicka V. (2007): Pavouci v jeskyních České republiky. – *Speleo*, 49: 14–19.
Skutl J. (1951): Štramberské jeskyňě pod Trůbou. – *Československý kras*, IV, 7–8: 189–191.
Zajíček P. (2021): Štramberský kras – přírodní skvost u malebného města. – *Ochrana přírody*, 76: 12–14.

QR kód 1

QR kód 2